

**Archeologienota : Schouwkensstraat,
2030 Antwerpen (prov. Antwerpen)**

Robby Vervoort
Freelance Senior Archeoloog
Borgerhout, december 2017

Titel

Archeologienota:
Schouwkensstraat,
2030 Antwerpen
(prov. Antwerpen)

Auteur

Robby Vervoort

Opdrachtgever

Torfs Renting NV

Projectcode

2017L200

Plaats en datum

Borgerhout, december 2017

Reeks en nummer

RVFSA-Rapport, 40

Inhoud

1. Technische fiche/administratieve gegevens	3
2. Inleiding	6
3. Methodiek van het onderzoek	6
4. Beschrijving van de geplande werkzaamheden	6
4.1. Huidige toestand	6
4.2. Toekomstige situatie	8
4.3. Impactbepaling.....	12
5. Synthese bureauonderzoek en onderzoeksvragen	13
5.1. Synthese gespecialiseerd publiek.....	13
5.2. Samenvatting niet gespecialiseerd publiek.....	14
6. Kennisvermeerderingspotentieel van het projectgebied	15
7. Bibliografie.....	16
7.1. Online bronnen.....	16
8. Lijst figuren en bijlagen	16
8.1. Lijst figuren	16
8.2. Lijst Bijlagen.....	16

1. Technische fiche/administratieve gegevens

Naam site

Antwerpen, Schouwkensstraat
(17-ANT/SCH-2017L200)

Ligging

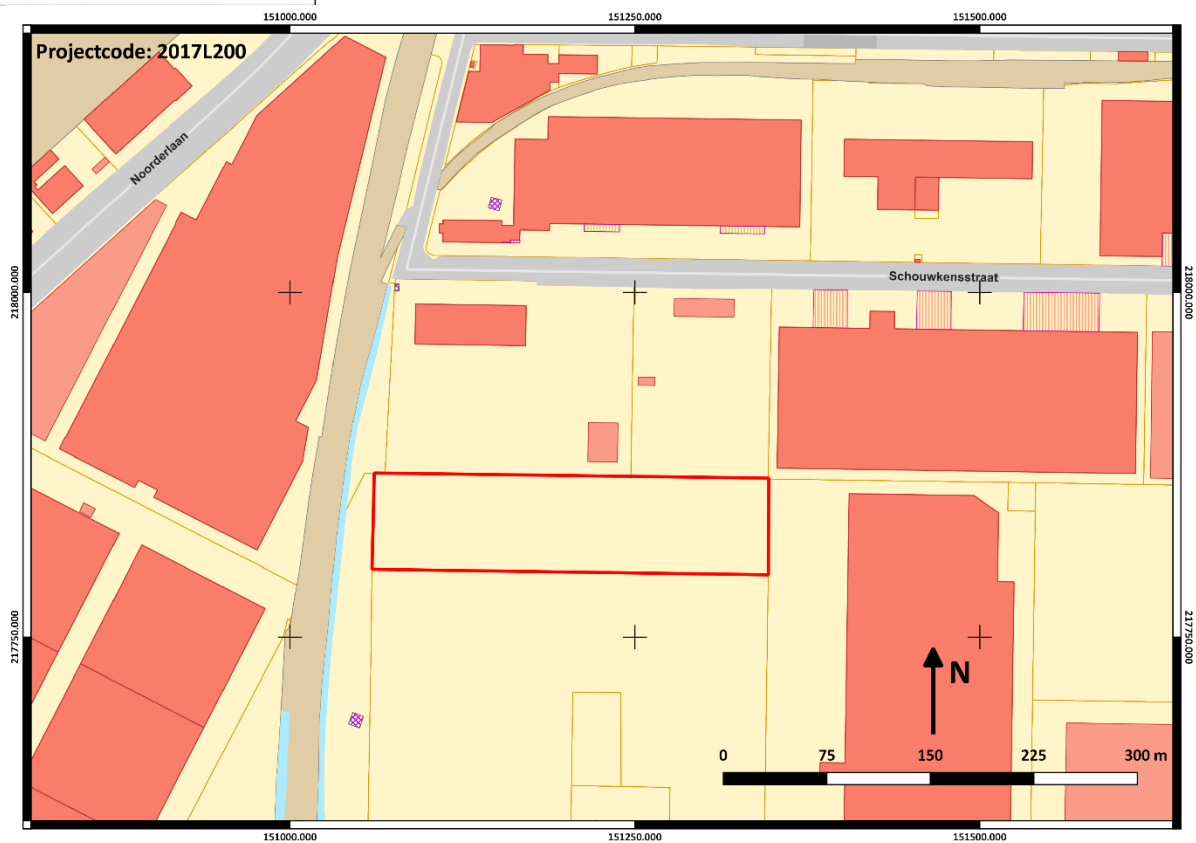
2030 Antwerpen,
Schouwkensstraat 10

Kadastrale gegevens

Gemeente Antwerpen,
Antwerpen 15^{de} AFD, sectie D
Perceelnrs projectgebied: 271/7M

Bounding Box

X 151059,8 Y 217869,3
X 151058,5 Y 217799,6
X 151346,6 Y 217865,2
X 151346,0 Y 217795,5



Figuur 1: Kadasterkaart met aanduiding onderzoeksgebied in rood

Projectcode

2017L200

Opdrachtgever

Torfs Renting NV

Contactpersoon opdrachtgever

Bert Huyben
Studiebureau BLC² bvba

Uitvoerder

Robby Vervoort. Freelance Senior Archeoloog. Research
& Consultancy.

Erkend archeoloog

Robby Vervoort OE/ERK/Archeoloog/2016/00126
Guldensporenstraat 143
2140 Borgerhout

Geplande ingreep

Aanleg logistiek park met verharding, verlichtingspalen en nutsvoorzieningen voor de afvoer en de opslag van water.

Geldende wetgeving en voorwaarden

Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014. De melding werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk. De totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, bedraagt 3000m² of meer en de bodemingreep bedraagt 1000 m² of meer, zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en is gelegen buiten een zone waarop lagere oppervlaktecriteria van toepassing zijn.

Randvoorwaarden

nvt

Doelstelling

Het doel van deze archeologienota is om via de tot op heden beschikbare bronnen (bureauonderzoek) na te gaan wat het archeologische potentieel van het projectgebied is, wat de mogelijke bedreigingen zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief, en hoe hiermee dient omgegaan te worden.

Vraagstelling

- Wat is de landschapshistoriek van het projectgebied?
- Welke archeologische sites zijn gekend in of nabij het projectgebied?
- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorisch potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende info op? Zo neen, is er een vervolgonderzoek nodig en welke methode levert het meeste informatie op?

Thesaurus

Bureauonderzoek, archeologienota met beperkte samenstelling

2. Inleiding

Doel van dit bureauonderzoek is het verkrijgen van een bekrachtigde archeologienota met beperkte samenstelling naar aanleiding van de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning te 2030 Antwerpen, Schouwkensstraat. De archeologienota heeft een beperkte samenstelling gezien de aard van de geplande bodemingrepen en de locatie van het projectgebied in de haven van Antwerpen op de rechteroever van de Schelde. Een zone die gekenmerkt wordt door de aanwezigheid van een dik pakket opgespoten aarde die het eventueel aanwezige bodemarchief afdekt. In deze archeologienota zullen de geplande bodemingrepen tegenover de dikte van de aanwezige pakketten opgespoten grond worden geplaatst. Op basis van deze oefening wordt de impact van de geplande werken op het al dan niet aanwezige bodemarchief bepaald en wordt vervolgens een Programma van Maatregelen opgesteld.

3. Methodiek van het onderzoek

Bij aanvang van het bureauonderzoek was reeds gekend dat de geplande werkzaamheden een beperkte impact op het bodemarchief zouden hebben, gezien het voornamelijk de aanleg van een verharding betrof op een terrein gekenmerkt door de aanwezigheid van een dik pakket opgespoten aarde. Daarom werd besloten een archeologienota met beperkte samenstelling op te stellen. Hierin zullen de geplande werkzaamheden worden besproken en zal worden aangetoond dat het eventueel aanwezige archeologische niveau wordt afgedekt en beschermd door een dik pakket opgespoten aarde.

Gegevens omtrent de dikte van de aanwezige pakketten opgespoten aarde kon worden afgeleid van het opgestelde opspuitingsmodel van de Universiteit van Antwerpen. Alhoewel het model niet 100% nauwkeurig is, kon het in het kader van deze nota wel worden gebruikt om een inschatting te maken van het niveau van het eventueel aanwezige archeologische niveau.

Tevens werden de geplande werkzaamheden en de bijgaande verstoringen in kaart gebracht op basis van de plannen en schetsen die de opdrachtgever ter beschikking heeft gesteld.

Op basis van alle beschikbare gegevens is tenslotte een conclusie getrokken omtrent de impactbepaling van de geplande werken op een al dan niet aanwezig archeologisch niveau.

4. Beschrijving van de geplande werkzaamheden

4.1. Huidige toestand

Het projectgebied vormt het noordelijke deel van een braakliggend terrein dat door Port of Antwerp in concessie verleend wordt aan de firma Torfs Renting. De firma Torfs Renting wil haar activiteiten uitbreiden en achter hun bestaande terrein, gelegen langs de Schouwkensstraat, een oppervlakte van

20066 m² van een verharding voorzien voor de opslag van vrachtwagens, trailers, tankwagens en containers.



Figuur 2: Projectgebied op luchtfoto 2017 (©AGIV)

Het projectgebied is gelegen op de rechteroever van de Schelde te midden van de industriële havenzone. Iets minder dan 1000 meter van het projectgebied bevindt zich het Churchilldok, ten noorden, het zesde havendok, ten westen en het Leopolddok ten zuiden. Deze dokken werden sinds het midden van de 20^{ste} eeuw gerealiseerd. Het slib afkomstig van het graven van de dokken werd gebruikt om het hele gebied te bedekken en op te hogen. Verschillende polderdorpen, zoals Oorderen en Wilmarsdonk, beide ten noordwesten van het projectgebied gelegen, werden hierbij gesloopt en begraven samen met hun alluviale vruchtbare polders die door dijken van de getijdeninvloeden van de Schelde werden gevrijwaard.

Teneinde een inzicht te verkrijgen op de dikte van de opgespoten pakketten aarde aanwezig in het Antwerpse havengebied werd door de Universiteit van Antwerpen een opspuitingsmodel gegenereerd op basis van het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen en gegevens afkomstig van oude topografische kaarten. Het opspuitingsmodel is niet perfect maar geeft een goed globaal beeld van de dikte van de pakketten in de verschillende zones van de haven. Zones waar de pakketten minder dik zijn vertegenwoordigen plaatsen die reeds in het verleden hoger gelegen waren dan de plaatsen met een dikker pakket opgespoten aarde. Hieruit blijkt dat ter hoogte van het projectgebied de dikte van het

opgespoten pakket minstens 4,30 meter bedraagt. De huidige hoogte schommelt tussen 6 en 7 meter + TAW.

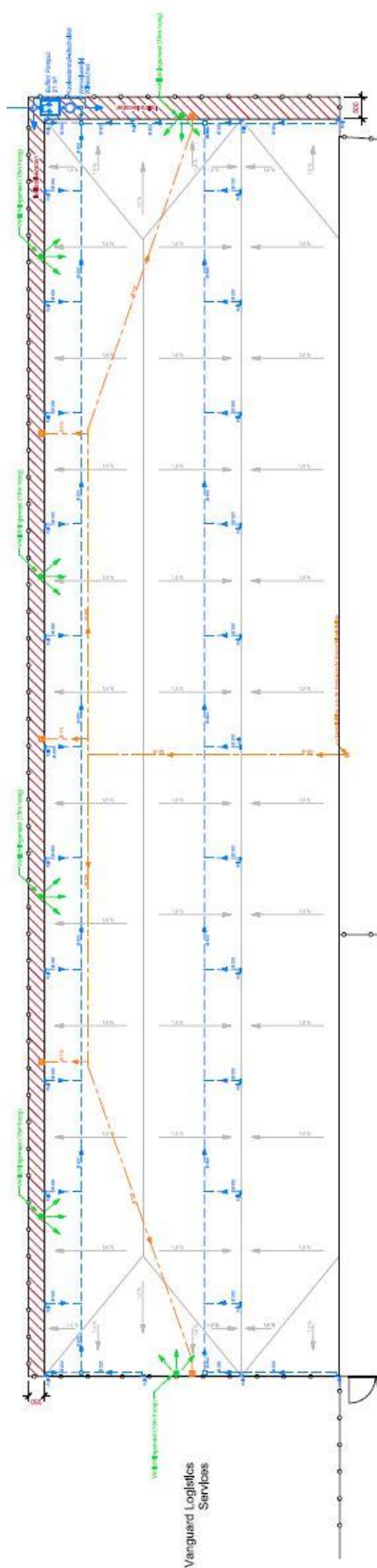


Figuur 3: Aanduiding projectgebied op opspuitingsmodel Universiteit van Antwerpen

4.2. Toekomstige situatie

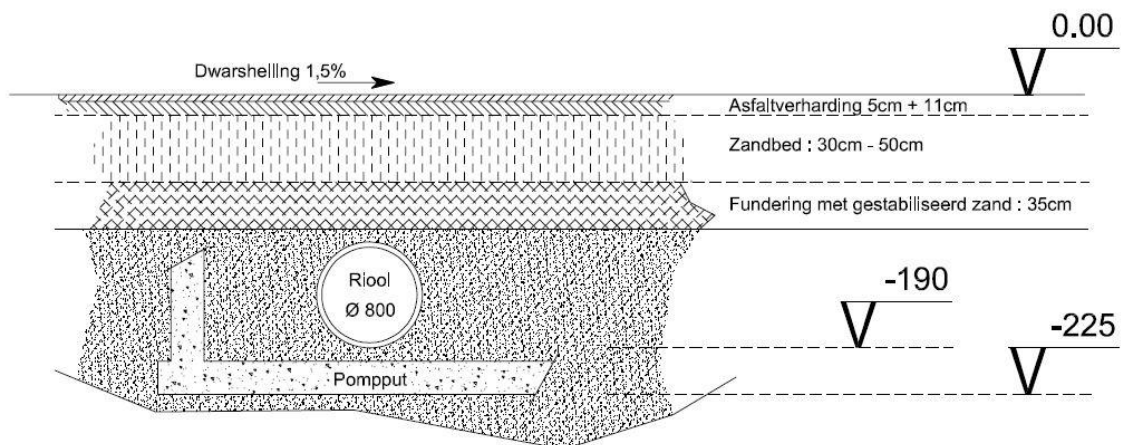
De volledige oppervlakte van het projectgebied zal voorzien worden van een verharding bestaande uit een dubbele asfaltlaag met een dikte van 5 en 11 centimeter. Hieronder wordt een zandbed met een dikte tussen 30 en 50 centimeter voorzien op een fundering van gestabiliseerd zand met een dikte van 35 centimeter. Het volledige projectgebied wordt met andere woorden afgegraven tot een diepte van maximaal 1 meter onder het maaiveld voor de realisatie van de verharding.

Teneinde de opvang van regenwater te voorzien worden onder de verharding eveneens riolen en kolken voorzien voor de afvoer van het water naar de wadi die aan de westelijke en zuidelijke zijde van het terrein wordt gepland. Het overtollige water wordt via een pompput in het zuidwesten van het projectgebied afgevoerd. De hoofdriolering bestaat uit twee parallelle afzonderlijke leidingen (in het noorden en het zuiden onder de verharding) en loopt in oost-westelijke richting op een diepte van maximaal 1,90 meter ten opzichte van de nieuw te realiseren verharding. De bodem van de pompput wordt voorzien op een diepte van 2,25 meter onder het nieuw te realiseren maaiveld.



Figuur 4: Nieuw ontwerp verharding (blauw riolering, rood wadi, groen verlichtingspaal, oranje brandblusleiding)¹

¹ De originele plannen zullen voor een betere leesbaarheid digitaal als bijlage worden toegevoegd aan de archeologienota.



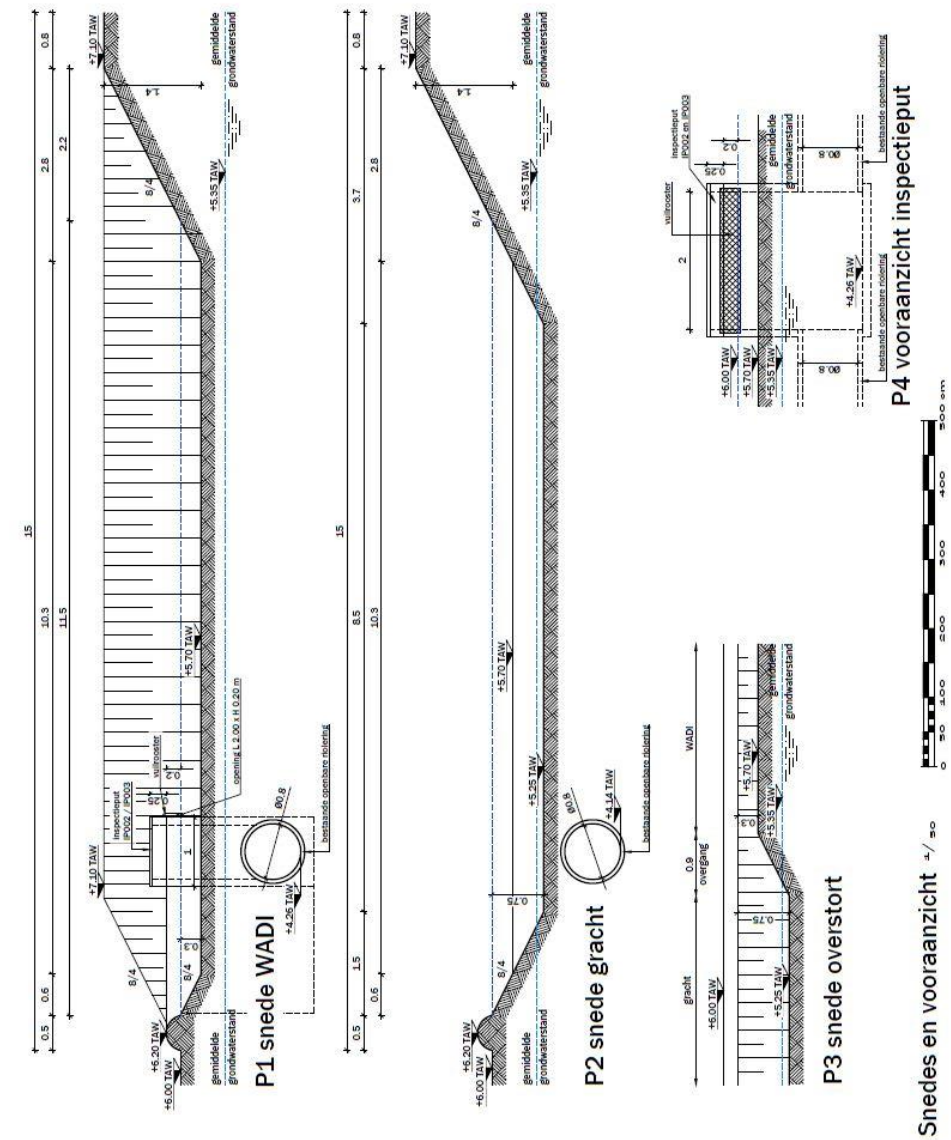
Snede riolering / opbouw ondergrond

Figuur 5: Ontwerp nieuwe terreinopbouw met aanduiding maximale verstoringsdieptes

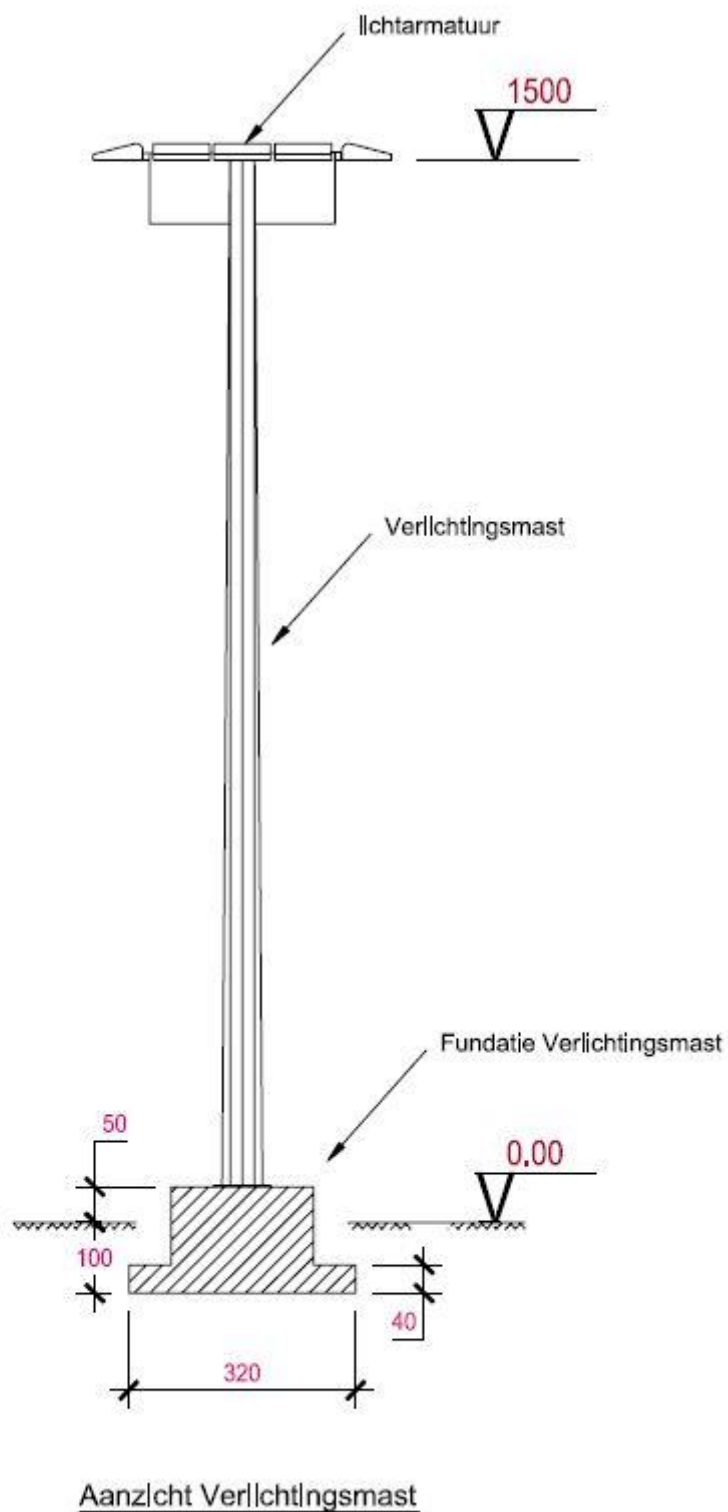
De wadi rondom de nieuwe verharding wordt gedeeltelijk aangelegd boven de reeds bestaande rioleringen aan de rand van het projectgebied. De uitgegraven grond wordt aan de binnenzijde gebruikt om een buffer te creëren. De bodem van de wadi bevindt zich op een maximale diepte van 5,25 meter + TAW. Dit is een maximale diepte van 1,75 meter ten opzichte van het hoogste punt van het huidige maaiveld.

Rondom het terrein worden op verschillende plaatsen lichtmasten voorzien. De masten zullen gefundeerd zijn op betonnen sokkels die maximaal 1 meter onder het nieuw te realiseren maaiveld worden uitgegraven.

Tevens dienen we nog te vermelden dat er een aansluiting zal worden voorzien op de bestaande ondergrondse brandblusleiding.



Figuur 6: Doorsnede wadi



Figuur 7: Funderingspalen nieuwe lichtmasten

4.3. Impactbepaling

Op basis van de beschikbaar gestelde bouwplannen blijkt dat het volledige terrein in eerste instantie dient te worden afgegraven tot 1 meter onder het maaiveld. dit geen impact zal hebben op het al dan

niet aanwezige archeologische erfgoed. Ook de zes geplande verlichtingspalen zullen slechts op een diepte van 1 meter onder het maaiveld worden gefundeerd. Diepere bodemingrepen vinden plaats ter hoogte van de wadi (dewelke reeds gedeeltelijk boven de verstoorde zone van de huidige riolering wordt ingepland). De onderzijde van de wadi wordt voorzien op een diepte van 5,25 meter + TAW. Dit is minder dan twee meter ten opzichte van het bestaande maaiveld. De nieuw ingeplande rioleringen die uitgeven op de pompput bevinden zich op een diepte van 1,90 meter onder het toekomstige maaiveld. Ter hoogte van de pompput wordt de diepste bodemingreep gepland met een diepte van 2,25 meter onder het toekomstige maaiveld.

We kunnen dus concluderen dat de geplande bodemingrepen nergens dieper gaan dan 2,25 meter. Dit is ruimschoots minder diep dan de dikte van de aanwezige pakketten opgespoten aarde. De geplande werken hebben met andere woorden geen invloed op het al dan niet aanwezige archeologische erfgoed. Om die reden werd besloten dat een nota met beperkte samenstelling voldoet in het kader van de stedenbouwkundige vergunning.

5. Synthese bureauonderzoek en onderzoeksvragen

5.1. Synthese gespecialiseerd publiek

In het kader van een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag diende een archeologienota aan de aanvraag te worden toegevoegd. Gezien de ligging van het projectgebied, op de rechteroever van de Schelde in het havengebied, werden de geplande bodemingrepen afgetoetst tegen de dikte van de aanwezige pakketten opgespoten aarde in dit deel van de haven. De opgespoten grond is afkomstig van de uitbreidingsfase van de haven vanaf het midden van de 20^{ste} eeuw toen verschillende van de in de directe omgeving van het projectgebied aanwezige dokken werden uitgegraven.

Hieruit bleek dat ter hoogte van het projectgebied pakketten opgespoten grond aanwezig waren met een dikte van minstens 4 meter. Aangezien de geplande bodemingrepen nergens dieper gaan dan 2,25 meter onder het maaiveld werd besloten dat er geen impact op het al dan niet aanwezige bodemarchief zou plaatsvinden en dat de archeologienota met beperkte samenstelling volstond om aan te tonen dat er geen bijkomende onderzoeken dienen te worden uitgevoerd aangezien het archeologische erfgoed door de geplande ingrepen niet wordt bedreigd.

- *Wat is de landschapshistoriek van het projectgebied?*

Het projectgebied is gelegen op de rechteroever van de Schelde in de alluviale poldervlakte. Dit gebied werd sinds het midden van de 20^{ste} eeuw echter omgevormd tot havengebied en wordt heden gekenmerkt door industriële en haveninfrastructuur. Ten tijde van de havenuitbreiding werd het volledige landschap ter hoogte van het projectgebied bedekt onder

een pakket opgespoten grond van minstens 4 meter dik. Alle sporen van het oorspronkelijke landschap en de oorspronkelijke bodem werden hierbij afgedekt en aan het oog onttrokken.

- *Welke archeologische sites zijn gekend in of nabij het projectgebied?*

Het projectgebied bevindt zich ten zuidoosten van de verdwenen polderdorpen Oorderen en Wilmarsdonk en ten zuidwesten van de dorpskern van Ekeren.

- *Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorisch potentieel van het terrein?*

Gezien de ligging van het projectgebied in een zone afgedekt met dikke pakketten opgespoten aarde, kan verwacht worden dat eventueel aanwezig archeologische erfgoed sinds het midden van de 20^{ste} eeuw grotendeels beschermd is voor bodemingrepen en een hoog potentieel op goede bewaring heeft. Ook werd gezien de periode waarin de zone werd bedekt met slib, nooit veel of nagenoeg geen archeologisch onderzoek uitgevoerd in deze regio. Eventueel aanwezige archeologische resten hebben dus een groot potentieel tot kennisvermeerdering.

- *Wat is de impact van de geplande werken?*

De werken hebben geen impact op het eventueel aanwezige bodemarchief daar ze enkel in de pakketten opgespoten aarde plaatsvinden. De pakketten kwamen tot stand vanaf het midden van de 20^{ste} eeuw bij het uitgraven van de dokken tijdens de havenuitbreidingsfase.

- *Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende info op? Zo neen, is er een vervolgonderzoek nodig en welke methode levert het meeste informatie op?*

Op basis van het uitgevoerde onderzoek kan besloten worden dat de werken geen impact zullen hebben op het aanwezige bodemarchief en dat er dientengevolge geen bijkomende onderzoeken vereist zijn.

5.2. Samenvatting niet gespecialiseerd publiek

Sinds 1 juni 2016 werd de wetgeving rond de omgang met archeologie in Vlaanderen gewijzigd. Er werden concrete criteria bepaald wanneer een bouwheer verplicht is een archeologienota te laten opstellen. Zulke archeologienota dient op basis van een aantal vooraf bepaalde stappen na te gaan of er zich eventueel belangrijk archeologisch erfgoed in de bodem bevindt en hoe de bouwheer hier mee moet omgaan. De archeologienota moet geschreven worden voor het toekennen van de bouwvergunning. Het terrein waarvoor deze nota werd geschreven, voldoet aan de vooropgestelde criteria. In de eerste plaats werd een bureauonderzoek uitgevoerd. Daarvan kunt u hier de samenvatting lezen.

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kon worden vastgesteld dat het projectgebied gelegen is op de rechteroever van de Schelde in het havengebied. Deze zone van de haven wordt gekenmerkt

door de aanwezigheid van dikke pakketten opgespoten aarde. De pakketten werden vanaf het midden van de 20^{ste} eeuw opgespoten en zijn afkomstig van het graven van de dokken, die werden gegraven om de haven uit te breiden.

Omdat de geplande werken niet dieper gaan dan de dikte van de opgespoten grond, worden eventueel aanwezige archeologische resten niet verstoord. Daarom werd een archeologienota met beperkte samenstelling opgemaakt en dienen geen verdere archeologische onderzoeken te worden uitgevoerd in het kader van de betreffende stedenbouwkundige vergunning.

6. Kennisvermeerderingspotentieel van het projectgebied

Gezien de ligging van het projectgebied in een zone die sinds het midden van de 20^{ste} eeuw bedekt is door een dik pakket opgespoten aarde en er nagenoeg nog geen archeologisch onderzoek in de regio werd uitgevoerd, kan besloten worden dat eventueel aanwezige archeologische resten sowieso een potentieel tot kennisvermeerdering hebben, gezien de lage graad van archeologische kennis omtrent het projectgebied. De afdekking met een dik pakket aarde heeft het potentieel het al dan niet aanwezige archeologische erfgoed grotendeels te vrijwaren voor recente verstorende bodemingrepen.

7. Bibliografie

7.1. Online bronnen

- www.geopunt.be
- www.cai.onroerenderfgoed.be
- www.dov.vlaanderen.be
- www.geo.onroerenderfgoed.be

8. Lijst figuren en bijlagen

8.1. Lijst figuren

Project code	Nr	Type	Onderwerp	Aanmaakschaal origineel	Aanmaakdatum origineel	Versie
2017L200	1	Kadasterplan	Projectgebied ten opzichte van GRB-bestand (©AGIV)	1/10000	2017	Digitaal
2017L200	2	Orthofoto	Orthofoto van het plangebied 2017 (Bron: © AGIV)	onbekend	2017	Digitaal
2017L200	3	Analyseplan	Projectgebied op het opspuitingsmodel van de UA (Bron: Havenbedrijf Antwerpen)	1/10000	2016	Digitaal
2017L200	4	Ontwerpplan	Algemeen ontwerpplan nieuwe verharding (Bron: studiebureau)	onbekend	2017	Digitaal/PDF
2017L200	5	Ontwerpplan	Snede nieuwe verharding, riolering en pompput (Bron: studiebureau)	onbekend	2017	Digitaal/PDF
2017L200	6	Ontwerpplan	Snede nieuwe wadi (Bron: studiebureau)	1/50	2017	Digitaal/PDF
2017L200	7	Ontwerpplan	Snede nieuwe verlichtingspalen (Bron: studiebureau)	onbekend	2017	Digitaal/PDF

8.2. Lijst Bijlagen

Projectcode	Nummer Bijlage	Onderwerp	Figuurnummer	Pagina
2017L200	Bijlage 1	PDF inplanting nieuw ontwerp	4	9
2017L200	Bijlage 2	PDF snede riolering, pompput en verharding	5	10
2017L200	Bijlage 3	PDF Snede wadi	6	11
2017L200	Bijlage 4	PDF Ontwerp verlichtingspalen	7	12
2017L200	Bijlage 5	PDF Programma van Maatregelen	Apart volume	/
2017L200	Bijlage 6	PDF Privacy-fiche	/	/